

Павленко Т. С.,
науковий співробітник,
Державна науково-педагогічна бібліотека
України імені В. О. Сухомлинського, м. Київ

УДК 373.1

Павленко Т. С. Використання педагогічної спадщини Софії Русової про розбудову нової школи в Україні. *Стан освітнього процесу в умовах викликів сьогодення* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 12 лютого 2021 р). Дніпро : Міжнародний гуманітарний дослідницький центр, 2021. С. 15 – 16.

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ СОФІЇ РУСОВОЇ ПРО РОЗБУДОВУ НОВОЇ ШКОЛИ В УКРАЇНІ

Україна багата на талановитих педагогів, які заслужили світової слави й честі не тільки в своїй країні, а й у всьому світі. Прикро, що впродовж багатьох років незаслужено було забуто ім'я Софії Федорівни Русової – видатної української громадської діячки, письменниці, теоретика і практика в галузі суспільного дошкільного виховання кінця XIX – початку XX ст., твори якої не визнавалися й піддавалися дискредитації.

У лютому 2021 року виповнилося 165 років від дня народження талановитої доньки українського народу, особистості з великим діапазоном наукової та педагогічної діяльності. На жаль, громадськості не так багато відомо про постать Софії Русової, яка залишила по собі величезну педагогічну спадщину, цінність якої з плином часу тільки зростає.

Вивчення педагогічної спадщини С. Ф. Русової в Україні започатковано тільки в 90-х роках XX ст. Першими дослідниками, які почали процес відродження педагогічної спадщини Софії Русової, стали такі науковці, як Л. Березівська, А. Богущ, Н. Дічек, О. Джус, І. Зайченко, Т. Ківшар, Є. Коваленко, З. Нагачевська, О. Проскура, О. Сухомлинська. Вони висвітили низку проблем теоретичної, методичної та практичної спадщини видатного педагога. За результатами вивчення бібліографії досліджень виявлено значний обсяг наукової інформації, що представлена у бібліографічних довідниках, окремих розділах книжок із історії педагогіки, дисертаціях, фахових і публіцистичних статтях, електронних ресурсах.

Так, фахівцями ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського створено інформаційно-бібліографічний ресурс “Видатні педагоги України та світу” dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy, метою якого є популяризація кращих здобутків вітчизняної та зарубіжної педагогічної та психологічної наук й освіти шляхом консолідації інформації про визначних осіб, висвітлення життя, діяльності, творчої спадщини та втілення їхніх ідей у практику. Один із розділів цього віртуального інформаційно-бібліографічного ресурсу присвячено Софії Русовій і складається з таких рубрик: біографія, бібліографія праць письменниці та матеріалів про неї, окремі повнотекстові твори та інші додаткові матеріали, зокрема фотогалерея, що присвячена громадській діячці, а також матеріали, що розкривають діяльність

установи, яка носить її ім'я. Вміщено інформацію про ушанування пам'яті Софії Русової. Сторінка ресурсу постійно поповнюється новими матеріалами.

Вшановуючи внесок Софії Русової у розвиток педагогічної науки та її роль у створенні національної системи освіти до річниці від дня народження сторінка “Повнотекстові документи” поповнилась такими працями, як “Національна школа”, “Нова школа”. “В оборону казки”, “Практичні поради до виховання дітей”.

Педагогічні ідеї Софії Русової є надзвичайно важливими сьогодні в контексті Нової української школи. Тому серед переліку повнотекстових праць звертає на себе увагу брошура з назвою “Нова школа” (1917). Це третє перевидання статті, яку в 1914 р. було опубліковано спочатку в журналі “Світло”, а потім у тому ж році видано окремою книжкою. “Велике слово – школа! Се скарб найкращий кожного народу, се ключ золотий, що розмикає пута несвідомості, се шлях до волі, до науки, до добробуту. У вселюдським житті тільки той народ і бере перемогу, який має найкращу школу” – так починає Софія Русова свій виклад основних засад організації навчально-виховного процесу в початковій школі [1, с. 207].

Софія Федорівна зазначила, що народ, який не має своєї школи, відстає від інших, для нього зачинені двері для розвитку своєї культури і такому народу призначені економічні злидні й культурна смерть. “Сучасним гаслом усякого свідомого українця мусить бути завдання: рідна школа на Україні”. Русова закликає українських педагогів за допомогою нових здобутків педагогічної науки створити справді народну школу, яка “ставить молоду людину на шлях самостійної чесної праці”.

Незважаючи на те, що стаття була написана століття тому, викладені в ній думки залишаються актуальними й сьогодні. С. Ф. Русова зазначає, що головна мета школи – “збудити, дати змогу виявитися самостійним творчим силам дитини” [1, с. 208]. Щоб це зробити, вчитель повинен насамперед зрозуміти душевний склад кожного учня, ознайомитися з обставинами його життя, з'ясувати рівень його знань, огорнути ласкою, зацікавити до науки. На її думку, між учнями й вчителем обов'язково мають панувати товариські відносини.

Вона вважала, що нова українська школа повинна мати курс навчання не менш як 4 – 5 років, щоб добре підготувати дітей до іншого типу школи або для самостійної освіти тих учнів, які не зможуть перейти до вищих щаблів навчання.

Цілком по-сучасному сприймається нині, як і колись, її слова, якими С. Ф. Русова закінчує свою працю: “Хай навкруги учня будуть речі рідні, щоб він в них кохався, привчався любити все рідне, присвячувати йому всі сили свого духа й тіла. Любов до рідної країни – се перший найкращий крок до широкої вселюдської гуманності, пошана до людей – се вияв самоповаги й бажання собі й другим волі та незалежності...” [1, с. 218].

Софія Русова відіграла визначну роль у розвитку освіти в Україні, залишила велику педагогічну спадщину, яка містить багато цікавих ідей, висновків з актуальних проблем розвитку народної освіти, педагогіки, національної школи і виховання.

Список використаних джерел

1. Русова С. Нова школа : вибрані педагогічні твори. Київ : Освіта, 1996. С. 207 – 218.